

Aan de redactie van Brandpunt  
t.a.v. W. Kurpershoek en D. Kagenaar  
Postbus 23000  
1202 EA Hilversum



*Tevens verzonden per e-mail*

**Plaats en datum**

**Ons kenmerk**

Utrecht, 23 december 2010

Br-secr. 258N

**Onderwerp:** Uitzending over windenergie 19 december 2010

Geachte heren Kurpershoek en Kagenaar,

Met verbazing hebben wij uw uitzending van *Brandpunt* van zondag j.l. over windenergie gezien. Er werd een zeer suggestief beeld opgeroepen. Windenergie zou geen bijdrage leveren aan de CO<sub>2</sub>-reductie en er zouden forse winsten gemaakt worden. Wij hebben de uitzending als teleurstellend ervaren. Om het in uw woorden te brengen 'wij zijn in ieder geval geschrokken'.

Uw reportage hebben wij als deels onjuist en in elk geval behoorlijk onvolledig gezien. In de bijlage gaan wij nader op een aantal aspecten in. Belangrijkste punten van kritiek zijn dat u niet alle ontvangen informatie over de opbrengsten heeft benut, dat er een ongefundeerd verhaal over CO<sub>2</sub>-uitstoot wordt gegeven en u op dit wezenlijk onderdeel feitelijk geen hoor en wederhoor toepast. Wij onderzoeken de mogelijkheid een klacht neer te leggen bij de Raad voor de Journalistiek.

Wij vragen u dringend om op korte termijn een reportage te maken die het opgeroepen beeld corrigeert dan wel nuanceert. Daarnaast vragen we u ook dringend teksten en dergelijke op de KRO-website aan te passen, waarin staat dat windenergie meer CO<sub>2</sub>-uitstoot betekent.

Graag wil NWEA over bovenstaande met u het gesprek aangaan. Bij NWEA zijn bedrijven en organisaties aangesloten die in Nederland actief zijn met windenergie.

Hoogachtend,

A handwritten signature in blue ink, appearing to be 'Jaap Warners', is located on the left side of the page.

Jaap Warners,  
voorzitter NWEA

A handwritten signature in blue ink, appearing to be 'Ton Hirdes', is located on the right side of the page.

Ton Hirdes,  
directeur NWEA

## Bijlage

### Inhoudelijke reactie Brandpunt-reportage windenergie 19 december 2010

#### CO2 verbruik

- De redenatie dat de inzet van windenergie meer CO2 in de atmosfeer betekent en dat windenergie dus geen goede oplossing is, raakt kant noch wal. U herhaalt deze constatering in berichten over de uitzending als 'constatering van Brandpunt'. Tot op heden voerden partijen die windenergie kritisch volgen aan dat windturbines mínder CO2 zouden besparen dan wordt gesteld. Uw redenatie gaat vijf stappen verder. Overigens zegt – althans in het uitgezonden item – ook de opgevoerde deskundige, emeritus hoogleraar Kouffeld (voorheen werkzaam bij de TU Delft) het niet letterlijk. Het is dus duidelijk de constatering van de redactie van Brandpunt.
- Uit realistische onderzoeken tot op heden blijkt dat windenergie wel degelijk CO2 bespaard; over de mate waarin kun je altijd redetwisten, maar meer windenergie betekent nog altijd minder CO2-uitstoot. Zeer recent is er het onderzoek van dr. B. Ummels die daarmee promoveerde aan de TU Delft. Hij heeft als een der weinigen het hele systeem in al zijn facetten doorgerekend. Daarmee is hij niet zoals veel critici van een groot aantal aannames uitgegaan, maar van een daadwerkelijke doorrekening. Ummels laat onder meer zien: windenergie bespaart fossiele brandstoffen en bespaart CO2. Het was voor de redactie niet moeilijk geweest hem op het spoor te komen om een ander geluid te laten horen. Zeg maar het gebruikelijke *hoor en wederhoor*.
- Overigens heeft NWEA, naar aanleiding van de aankondiging van het programma, op vrijdag nog contact met u proberen te zoeken, juist met de vraag of u bijvoorbeeld met Ummels had gesproken. De verslaggever was op dat moment aan het monteren en heeft niet meer teruggebeld naar het achtergelaten nummer. Was dat wel gebeurd, dan hadden wellicht nog basisfouten uit het verhaal gehaald kunnen worden.
- In het bestaande elektriciteitsnet wordt permanent op- en afgeschakeld. Dat heeft niets met windenergie te maken, maar met pieken en dalen in de elektriciteitsbehoefte. In het net zit dus een forse reserve om deze pieken en dalen te kunnen opvangen; deze reserve is nog vele malen groter dan het nu opgestelde vermogen windenergie. Het op- en afschakelen gebeurt overigens veelal met die systemen die relatief goed kunnen op- en afschakelen, zoals gasgestookte centrales en bijvoorbeeld WKK-installaties. Partijen die kritisch staan ten opzichte van windenergie maken meestal enkel berekeningen vanuit de minder goed regelbare (maar nog steeds regelbare) kolencentrales. Overigens: wind is niet reguleerbaar, maar wel in aanzienlijke mate voorspelbaar en dat maakt vooraf redelijk duidelijk wat de bijdrage van windturbines aan het net zal zijn.
- Op het moment dat er elektriciteit uit windturbines aan het net wordt toegevoegd, bespaart dat fossiele brandstoffen, zoals Ummels heeft berekend. Brandstoffen die voor de toekomst behouden blijven. En het betekent minder uitstoot van CO2 en van bijvoorbeeld fijnstof. Overigens wordt in de uitzending wel erg sterk geredeneerd vanuit het bestaande systeem. Bedenk vooral dat het toekomstig elektriciteitssysteem anders zal worden. Want er ligt een

eis tot verduurzaming van de energievoorziening en fossiele brandstoffen zullen uiteindelijk duurder worden en opraken. De redenatie 'windturbines zijn niet nodig' heeft u ook niet wezenlijk afgezet tegen de bredere ontwikkelingen rond energie.

- Emeritus hoogleraar Kouffeld vergelijkt het elektriciteitsstelsel met het wegennet. Laten we daarop doordenken. Een auto die moet afremmen voor een fietser verbruikt wat meer brandstof. Dus moeten alle fietsers (die op zich geen fossiele brandstof verbruiken) maar de auto gaan pakken, dan hoeft er niet zoveel afgeremd te worden. Wij denken dat het aannemelijk is dat de energiebesparing door de fietsers groter is dan het effect van de remmende auto's. Maar vermoedelijk denkt u van niet.

### **De opbrengsten van windenergie**

- Voorafgaand aan de uitzending heeft u bij de Koepel Noordoostpolder (NOP) een aantal vragen over de opbrengst van windenergie neergelegd. Wij moeten constateren dat u met de antwoorden feitelijk niets gedaan heeft. In de uitzending wordt volkomen oncontroleerbaar een opbrengst van een miljoen euro per jaar gehanteerd als zijnde waarheid. Dit lijkt gebaseerd op de berekeningen die wel vaker worden gemaakt door partijen die windenergie kritisch volgen. Berekeningen die, zoals ook door de Koepel NOP gesteld in het antwoord aan u, zeer onvolledig zijn en van een aantal verkeerde aannames uitgaan. De Koepel verwees onder meer naar de cijfers die ECN en Kema hanteren (de zogenaamde basisbedragen). ECN en Kema berekenen jaarlijks op zo reëel mogelijke basis wat een kWh elektriciteit uit windturbines kost; aan de hand daarvan wordt de SDE-bijdrage bepaald. Hoewel ook ECN en Kema een aantal kosten niet meenemen (m.n. de voorbereidingskosten die bij projecten fors kunnen oplopen), geeft dit een veel doordachter beeld. U heeft echter noch van de informatie van de Koepel NOP noch van de cijfers ECN en Kema gebruik gemaakt, maar deze terzijde gelegd. Daarmee zorgt u voor een onjuist beeld.
- In uw programma hanteert u de tekst dat de opbrengst van de exploitanten 'belastingvrij' is. De term belastingvrij doet vermoeden dat hier een sector op bijzondere wijze ondersteunt wordt – en is daarom sterk suggestief. Vermoedelijk bedoelt u 'opbrengst na aftrek van belastingen'. Wellicht ten overvloede willen we erop wijzen dat exploitanten zowel hun inkomsten uit windenergie bij de belastingen meetellen, als dat zij bijvoorbeeld WOZ betalen voor hun windturbines.

### **De positieve kanten van windenergie**

- De positieve kanten van windenergie en de eerlijke vergelijking met andere vormen van elektriciteitsopwekking komen niet aan bod. Een aantal aspecten willen wij u niet onthouden.
- Windenergie is schone energie, geen uitstoot van CO<sub>2</sub>, fijnstof of NO<sub>x</sub>, er wordt geen afval geproduceerd of landschap afgegraven. Windenergie behoort (zeker wind op land) tot de goedkoopste vormen van duurzame energie. Een turbine van 3 MW op land produceert ruim 6,5 miljoen kWh elektriciteit, genoeg voor het elektriciteitsverbruik van ongeveer 2000 huishoudens. Met een doorgroei van wind op land en op zee kan windenergie in 2050 voorzien in 40 tot 50 procent van de totale Nederlandse elektriciteitsbehoefte. Windenergie

zal overigens altijd deel uitmaken van een mix aan duurzame bronnen, zoals wind, zon, biomassa, water en aardwarmte.

- Aan alle vormen van elektriciteitsopwekking zitten kosten die we met z'n allen betalen, maar die je niet terugziet in de prijs. Kosten voor bijvoorbeeld opvangen effecten van klimaatverandering, gezondheid, (milieu)effecten door bijvoorbeeld lekkages etc. Deze maatschappelijke kosten zijn voor windenergie berekend op ongeveer 0,1 eurocent per kWh daadwerkelijk geleverde elektriciteit. Deze onzichtbare kosten zijn voor elektriciteit uit gasgestookte centrales berekend op 1 tot 2 eurocent en ingeval van kolen op 3 tot 4 eurocent. Daarnaast zijn er voor fossiele brandstoffen en kernenergie verschillende vormen van indirecte ondersteuning. Indien er van een *level playing field* sprake zou zijn, is windenergie op land nu al concurrerend met andere vormen van elektriciteitsopwekking.
- De hoeveelheid energie die nodig is om een windturbine te bouwen, plaatsen, onderhouden en verwijderen is in drie tot zes maanden terugverdiend. Voor CO2 geldt een vergelijkbare terugverdientijd. Dit in tegenstelling tot elektriciteitscentrales die werken met fossiele brandstof, waarbij voortdurend CO2 vrijkomt. Turbines staan veelal tot 20 jaar of langer.
- Om aan de Europese eis van 14 procent duurzame energie in 2020 te voldoen, kan Nederland niet om windenergie (op land en op zee) heen. Dit omdat met windenergie op relatief korte termijn grote hoeveelheden duurzame kWh te verwezenlijken zijn tegen een lage prijs.